

Coalitieakkoord 2018-2022

Coalitieakkoord Arnhem 2018-2022

GroenLinks

VVD

D66

PvdA

Onze stad

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad.

We maken werk van het verduurzamen van onze stad. Het is nu de tijd voor een grote stap vooruit. Dit betekent investeren in schone energie en het maken van wijkplannen voor de warmtetransitie. Het zijn de Arnhemmers en de Arnhemse bedrijven die samen met de ondersteuning van de gemeente kunnen zorgen dat Arnhem koploper wordt op het gebied van duurzaamheid. Daarbij neemt de gemeente de regie en ondersteunt zij waar nodig inwoners en bedrijven die hun bijdrage willen leveren op dit gebied. Ook op andere vlakken zorgt de gemeente voor optimale dienstverlening richting bedrijven. Hierdoor kunnen bedrijven doen waar zij goed in zijn, namelijk ondernemen. Ook zorgen we zo dat nieuwe bedrijven zich hier vestigen en lokale *start-ups* de kans krijgen om te groeien.

De stad heeft meer grote opgaven en die willen we de komende jaren aanpakken. Zo groeien er in Arnhem op dit moment veel kinderen op in armoede. Het tegengaan van armoede heeft prioriteit, want iedereen verdient een eerlijke start. We zorgen dat meer Arnhemmers de kans krijgen om mee te doen en dat mensen de hulp krijgen die daarbij nodig is. In de zorg en in de aanpak van schulden is vernieuwing nodig. We zetten daarvoor in op preventie en maatwerk waardoor mensen sneller en beter worden geholpen om weer grip op hun leven te krijgen en zo hun zelfstandigheid kunnen behouden.

De werkgelegenheid neemt toe in onze regio en ook in Arnhem. Er komen dus banen bij in Arnhem. Veel mensen willen en kunnen daardoor de komende jaren aan de slag. Dat is goed nieuws want er zijn relatief veel Arnhemmers zonder werk. Werk is belangrijk voor mensen, het zorgt immers voor bestaanszekerheid, geeft eigenwaarde en draagt bij aan een sociaal netwerk. We vinden het cruciaal om nog meer mensen te helpen bij het vinden van betaald werk. Voor goede werkgelegenheid is de aantrekkelijkheid van de stad belangrijk. Een aantrekkelijke stad met goede voorzieningen zorgt namelijk dat bedrijven Arnhem sneller zullen zien als goede vestigingslocatie. Een aantrekkelijke stad is natuurlijk bovenal een stad waar het fijn wonen is voor Arnhemmers en waar toeristen graag komen.

De woningen die de komende jaren in onze stad worden gebouwd zijn gevarieerd: met meer aandacht voor eenpersoonshuishoudens en bijzondere doelgroepen zoals mensen met een beperking of zorgvraag. Ook komen er meer betaalbare en sociale woningen en meer huur- en koopwoningen in het middensegment. Het groene karakter van onze stad maakt van Arnhem een stad waar het voor iedereen goed toeven is. Datzelfde geldt voor hoge niveau van ons culturele aanbod en een dynamische binnenstad die goed bereikbaar is: ze zijn essentieel voor de aantrekkelijkheid van onze stad.

We zorgen dat Arnhem een stad is waarin voor iedereen ruimte is om mee te denken, mee te doen en om initiatief te nemen. Een stad waar naar de inwoners wordt geluisterd. Veel bewoners hebben de afgelopen jaren zelf initiatieven ontplooid die bijzonder waardevol zijn. Deze initiatieven verdienen steun van de gemeente. Als de gemeente zelf plannen heeft, bespreekt ze die met bewoners.

En tot slot is onze mooie stad van ons allemaal. In Arnhem moet het niet uitmaken of je een beperking hebt, welke achtergrond je hebt of in welke wijk je woont. Iedereen heeft recht op gelijke kansen. En in Arnhem waarderen en respecteren we de verschillen tussen mensen. Iedereen moet in vrijheid kunnen leven en gelijkwaardig worden behandeld. Arnhem is van ons allemaal.

1. Meedoen in een socialer Arnhem

Werkgelegenheid

We willen dat zo veel mogelijk Arnhemmers meedoen. In een tijd waarin het economisch steeds beter gaat, gaan we daarom proberen zo veel mogelijk Arnhemmers aan het werk te helpen. De individuele inwoner staat in de nieuwe aanpak centraal. Dat vraagt extra investeringen van de gemeente voor begeleiding, maar bespaart op termijn ook kosten voor (bijstands)uitkeringen. De gemeente levert, in samenwerking met haar partners, zo veel mogelijk maatwerk. Er blijven altijd mensen bij wie het niet lukt zelf werk te vinden. Wij ondersteunen hen bij het vinden van regulier werk, beschut werk of een andere manier om mee te kunnen doen. We maken daarbij gebruik van innovaties, kennis uit de stad en denken buiten de kaders.

Er zijn veel Arnhemmers met een bijstandsuitkering op zoek naar werk. Tegelijkertijd zijn er veel bedrijven op zoek naar nieuwe medewerkers. Wij zien dat bij werkgevers en onderwijsinstellingen bereid zijn om intensiever met de gemeente samen te werken om mensen aan het werk te helpen. Dat biedt kansen.

Afspraak 1.1: Om een goede match te maken zorgen we voor goede contacten met werkgevers en gaan we mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. We willen de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast willen we gedurende een periode van 4 jaar nog 500 Arnhemmers extra aan werk helpen. We richten een werkinvesteringsfonds in van €2,5 mln om deze mensen naar werk toe te begeleiden. De resultaten van deze investering evalueren we jaarlijks.

Afspraak 1.2: We voeren de participatiewet uit op basis van vertrouwen. Medewerkers van de gemeente en wijkteams hebben ruimte voor maatwerk in de participatiewet in het belang van bijstandsgerechtigden. Uitgangspunt is 'aan het werk, tenzij'; gericht op een positieve aanpak en ondersteuning op maat. Er kunnen goede redenen zijn waarom de begeleiding naar werk niet slaagt. De begeleiding naar werk door de gemeente en haar partners is echter niet vrijblijvend. Als het te maken heeft met onwil of tegenwerking heeft dit consequenties. Door de maatwerkaanpak kennen we de mensen die we begeleiden en kunnen we óók dergelijke besluiten goed gefundeerd nemen. Ook dit doen we in vertrouwen, maar dat vertrouwen heeft ook grenzen. Daar waar nodig en mogelijk maken we gebruik van de bestaande mogelijkheden op dit punt. En fraudeurs pakken we aan, we willen geen misbruik van bijstandsgelden.

Overheid, onderwijs en ondernemers

Het Arnhemse bedrijfsleven en de onderwijsinstellingen spelen een cruciale rol bij het verbeteren van de participatie: zij zorgen voor werkgelegenheid en voor de benodigde, passende opleidingen. De regionale samenwerking in de 'Triple Helix' van overheid, onderwijs en ondernemers willen we voortzetten. Schooluitval willen we zo veel mogelijk voorkomen. Samen met ondernemers en onderwijsinstellingen werken we aan een passend onderwijsaanbod voor iedereen.

We hebben extra aandacht voor passende leer- en werktrajecten voor jongeren onder de 27 jaar zonder startkwalificatie of baan, om te zorgen dat ook deze groep zo snel mogelijk aan de slag kan.

We willen dat de gemeente waar mogelijk zaken doet met lokale ondernemers. We zorgen ervoor dat gemeentelijke inkopers Arnhemse ondernemers beter weten te vinden en dat deze ondernemers waar mogelijk meedingen naar gemeentelijke opdrachten.

Onderwijs speelt een belangrijke rol in het bereiken van betere kansen voor alle Arnhemmers. Hiervoor is het van belang om goed samen te werken met alle organisaties op het gebied van jeugd en onderwijs in Arnhem. We sluiten ons aan bij het initiatief van organisaties uit de stad om op de onderwerpen onderwijs, jeugdzorg, sport en cultuur integraal samen te werken in het belang van de Arnhemse jeugd. En dat doen we uiteraard ook samen met Arnhemse jongeren.

Zorg en welzijn

Op het gebied van zorg zijn de afgelopen jaren veel taken naar de gemeente gegaan. We zetten in op vroegsignalering en preventie, om waar mogelijk problemen te voorkomen. We luisteren naar wat Arnhemmers nodig hebben om zo zelfstandig mogelijk te kunnen leven. Iedereen doet ertoe, is ons uitgangspunt. Daarom willen we dat Arnhemmers de juiste hulp en zorg krijgen, op maat en afhankelijk van hun persoonlijke situatie. We hebben bijvoorbeeld extra aandacht voor ouderen met een LHBTI- of migratieachtergrond. Arnhemmers kunnen met hun hulpvragen terecht bij één van de acht sociale wijkteams. We willen deze professionals in de wijken de tijd, de ruimte en het vertrouwen geven om te doen wat nodig is. Zo kunnen zij de transformatie van het sociale domein in samenwerking met huisartsen, andere zorgaanbieders en teams leefomgeving verder ontwikkelen. Zorgen dat zo veel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij, is daarbij het uitgangspunt.

De sociale opgave waar Arnhem voor staat, zien we terug in het financiële beeld van de gemeente, waarbij er in verhouding veel middelen worden uitgegeven aan het sociaal domein ten opzichte van de andere domeinen. We willen het budget voor het sociaal domein niet ongecontroleerd laten groeien. De komende tijd moet helder worden hoe de middelen gerichter kunnen worden ingezet in het sociale domein en of er door vernieuwend beleid op termijn besparingen kunnen worden gerealiseerd. Uitgangspunt is om de verschillende domeinen in balans te houden.

Afspraak 1.3: We gaan onderzoek doen naar de effectiviteit en doeltreffendheid van de bestedingen van de middelen in het sociale domein, met daarbij als uitgangspunt dat de bestedingen in het sociale domein in balans zijn met de andere domeinen in de begroting. De budgetten voor Jeugdzorg en WMO blijven ontschot.

Het aantal ouderen in Arnhem neemt toe. Het is belangrijk daar rekening mee te houden, bij bijvoorbeeld de inrichting van de openbare ruimte maar ook wat betreft het tijdig signaleren van eenzaamheid.

Armoede en schulden

Armoede en schulden zijn in Arnhem een groot probleem. Armoede zorgt voor veel problemen, van stress tot sociale uitsluiting. Het tegengaan van armoede heeft prioriteit. We willen dat het aantal mensen dat in armoede leeft en het aantal kinderen dat opgroeit in armoede, daalt. Ook zorgen we dat de effecten van het leven in armoede worden verkleind. Veel Arnhemmers zijn afhankelijk van financiële ondersteuning van de gemeente en van hulp bij schulden. De kosten voor met name bewindvoering, opgelegd door de

rechtbank, zijn moeilijk te beheersen. We willen op zo effectief mogelijke wijze Arnhemmers uit de schulden helpen en waar mogelijk voorkomen dat ze in financiële problemen komen. Mensen die in armoede leven, ondersteunen we met bijzondere bijstand, de GelrePas en kwijtschelding van gemeentelijke heffingen. Daarvoor komt meer geld beschikbaar. De sociale wijkteams hebben de ruimte om hiervoor in schrijnende gevallen maatwerk te bieden.

Afspraak 1.4: Er wordt een evaluatie uitgevoerd op het hele traject van schuldhulpverlening. Doel is om de meest passende en effectieve, schuldhulpverlening in te zetten voor verschillende doelgroepen.

Afspraak 1.5: Er komt €250.000,- per jaar beschikbaar om schulden te signaleren en te voorkomen zoals in de aanpak 'Vroeg Eropaf'.

Afspraak 1.6: Bij het aanbod van voorzieningen hebben de wijkteams regelruimte om te doen wat nodig is.

Afspraak 1.7: We brengen het armoedebudget op peil, zodat organisaties kunnen doen wat nodig is om armoede aan te pakken. Hiervoor stellen we jaarlijks €400.000,- extra budget beschikbaar.

Afspraak 1.8: Het aanbod van de GelrePas wordt toegankelijk voor gezinnen met een inkomen tot 130% van de bijstandsnorm. De €1,1 miljoen voor bestrijding van armoede onder kinderen gaan we uitgeven in natura.

Afspraak 1.9: De bezuiniging van €761.000,- per jaar op de kwijtschelding van de afvalstoffenheffing voor de minima maken we ongedaan.

Inclusie

Arnhem is een stad waar we de waarde van diversiteit zien. Samen zijn wij in onze diversiteit Arnhem. We vinden dat een beperking, je geaardheid of je afkomst niet mag uitmaken voor de kansen die je krijgt, je mogelijkheden om mee te doen of de manier waarop we met elkaar omgaan. Wij waarderen en respecteren verschillen. Het is onaanvaardbaar wanneer mensen worden gediscrimineerd. Discriminatie wordt dan ook actief bestreden. Iedereen in Arnhem moet gelijkwaardig worden behandeld en in vrijheid kunnen leven. De gemeente zet in op emancipatie van alle Arnhemmers. Het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap passen we toe. Om van Arnhem een echt inclusieve stad te maken, is het nodig om met Arnhemmers te werken aan concrete maatregelen voor de ambities van het programma 'Inclusief Arnhem'.

Afspraak 1.10: We gaan de veranderopgave 'Inclusief Arnhem' verder invulling geven. Daarvoor stellen we een budget beschikbaar van €100.000,- per jaar.

2. Wonen in een duurzamer Arnhem

Duurzaam en klimaatbestendig

Het is belangrijk dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. De urgentie van de klimaatverandering, huidige economische groei en de ontwikkeling van Arnhem als *hotspot* voor innovaties op het gebied van elektriciteit en duurzaamheid bieden Arnhem kansen. Door nu te handelen en een grote stap vooruit te zetten, voldoen wij niet alleen aan de noodzaak te zorgen dat onze stad de noodzakelijke verduurzaming in beweging zet. Als wij het snel doen, worden wij hierin een voorbeeld voor andere steden en een vliegwiel voor de bedrijven die zich hier vestigen.

We maken deze periode een start met het van aardgas af halen van de Arnhemse wijken. Door het stopzetten van de gaswinning in Groningen in 2030 is het belangrijk dat per wijk een energietransitie-plan komt hoe we dat gaan doen. Wij maken deze plannen in de wijken met de inwoners van deze wijken. In de plannen zorgen we ervoor dat alle inkomensgroepen kunnen meedelen. Waar mogelijk verbinden we de energietransitie en de daarvoor benodigde acties aan overige maatschappelijke opgaven zoals klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid. De energietransitie in de wijken raakt daarbij niet alleen de huishoudens, maar ook het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en instellingen zoals onderwijs. De gemeente gaat verder met het mogelijk maken van het verduurzamen van scholen, sportaccommodaties en andere gemeentelijke gebouwen. De gemeente maakt werk van circulaire inkoop.

Afspraak 2.1: De gemeente neemt een actieve regierol bij de warmtetransitie en verduurzaming van de stad. De warmtetransitie plannen we wijkgericht. De komende periode starten we met het aardgasloos maken van tenminste drie wijken. Hiervoor reserveren we jaarlijks een bedrag dat oploopt naar €1,25 miljoen. Dit geld is ook beschikbaar voor extra personele inzet.

Er komt een Klimaatfonds en er wordt jaarlijks extra geld vrijgemaakt zodat Arnhem de komende jaren flinke stappen kan zetten in de energietransitie. Het is onze ambitie om de doelen, zoals we die in de gemeenteraad met elkaar hebben vastgesteld, binnen New Energy made in Arnhem te realiseren. Daarbij nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en de op handen zijnde Klimaatwet mee. Voor deze intensivering van het verduurzamen van onze stad neemt de gemeente de regierol. Verder zal de gemeente inzetten op het genereren van cofinanciering om de komende jaren het groter wordende aantal initiatieven in de wijken te faciliteren en aan een succesvolle realisatie daarvan bij te dragen. Met het instellen van een Klimaatfonds wordt een stevig en ambitieus signaal afgegeven om ook overige overheden, particulieren en bedrijfsleven tot investeringen uit te dagen. Hierdoor zorgt de gemeente dat er een stevige impuls wordt gegeven aan de samenwerking met provincie en buurgemeenten, zowel op gebied van energietransitie als op circulariteit.

Afspraak 2.2: Om de doelen van New Energy Made in Arnhem te halen is extra geld en inzet nodig. Daarom stellen we een klimaatfonds in van €10 miljoen. Dit geld is beschikbaar voor verduurzamingsmaatregelen en klimaatadaptatie. We verwerken de doelen van het Parijsakkoord en andere internationale, nationale en regionale afspraken in ons beleid.

Afspraak 2.3: We faciliteren waar mogelijk de komst van meer windmolens in Arnhem. Hierbij zijn draagvlak, participatie en winstdeling door omwonenden van belang.

Ook bedrijven willen op het gebied van duurzaamheid hun rol pakken. De gemeente ziet hen als belangrijke partner en investeert in een netwerk van bedrijven die investeren en innoveren in nieuwe duurzaamheidstechnologieën. De gemeente ondersteunt bedrijven die behoefte hebben aan advies om te komen tot de juiste investeringen om hun bedrijf en bedrijfsvoering te verduurzamen. De aanwezigheid van bedrijven en infrastructuur op het gebied van waterstof biedt Arnhem de kans zich hierop sterk te profileren, zowel nationaal als internationaal. We onderzoeken de mogelijkheid om bussen op waterstof te laten rijden en mogelijkheden van waterstoftoepassing voor zwaardere vormen van mobiliteit. Daar liggen kansen op werk en bedrijvigheid die nog niet zijn benut.

Wonen

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te hebben, moeten er meer woningen worden gerealiseerd. Dit geldt voor alle soorten woningen. Met het maken van woningbouwplannen houden we rekening met de werkelijke vraag en behoefte. Dat betekent bijvoorbeeld aantrekkelijke, levensloopbestendige en aangepaste woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens en diverse woningtypen in het hogere segment, de middenhuurcategorie en sociale woningbouw, in zowel het betaalbare als het goedkope segment. Het vergt een extra inspanning van de gemeente, om samen met ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat voldoet aan de vraag. Over de opgave voor de sociale woningbouw wordt ook regionaal overleg gevoerd.

Onder andere door de veranderingen in het sociale domein, zijn er de komende jaren meer goedkope en betaalbare (sociale) huurwoningen nodig. Er zijn meer woningen nodig omdat veel mensen langer zelfstandig (thuis) blijven wonen. Ook zijn er woningen nodig om te zorgen voor een betere doorstroom vanuit de maatschappelijke opvang. De draagkracht van de wijk moet daarbij in ogenschouw worden genomen. Als deze doelgroepen hoofdzakelijk in de meest kwetsbare wijken terecht komen, zet dit de leefbaarheid in wijken onder druk. Daarom wordt er ingezet op het vergroten van woningdifferentiatie binnen de wijken. Dit levert een positieve bijdrage aan de leefbaarheid van de stad.

Afspraak 2.4: We realiseren een gedifferentieerd woningaanbod met voldoende woningen in het goedkope en betaalbare segment. Dit doen we door te zorgen voor minimaal 30% sociale woningbouw over de te realiseren projecten. Daarover maken we afspraken met de projectontwikkelaars. We realiseren sociale woningen zowel in het goedkope als het betaalbare segment en leggen dit vast in de prestatieafspraken met de woningcorporaties. Hierbij houden we rekening met een gedifferentieerde opbouw van de wijken.

Groen en ruimtelijke ontwikkeling

Arnhem heeft een uniek groen karakter. De stad ligt op de overgang tussen Veluwe en rivierengebied en kent prachtige parken en monumentale bomen. Het groen in de stad zorgt er niet alleen voor dat het goed toeven is voor bewoners als voor bezoekers, het heeft ook een belangrijke rol bij het verbeteren van de gezondheid, luchtkwaliteit, klimaat en biodiversiteit.

Het is daarom belangrijk dat er wordt geïnvesteerd in de kwaliteit en de variatie van het groen in de stad. Voor het bevorderen van de biodiversiteit en de leefomgeving van dieren is het belangrijk om het groen in de stad meer met elkaar te verbinden.

We beschermen de monumentale bomen van Arnhem en daarnaast komen er bomen bij die kunnen uitgroeien tot de monumentale bomen van morgen. Er komt een evaluatie van het afschaffen van de kapvergunning en er wordt ingezet op het vergroten van bewustwording onder inwoners van de waarde die bomen en groen in eigen tuin hebben.

De parken in Arnhem kennen verschillen in bezoekersaantallen. We willen de parken die minder worden bezocht aantrekkelijker en bekender maken. Daarbij kijken we ook hoe we de Veluwe vanuit Arnhem beter bereikbaar kunnen maken voor fietsers en voetgangers. Bij dergelijke plannen is het vergroten van de toegankelijkheid en het samenspel van natuur en erfgoed uitgangspunt.

Het groen in onze stad zal steeds belangrijker zijn in relatie tot de klimaatopgave; het vangt zowel CO2 als de gevolgen van de klimaatverandering (wateroverlast) op. Dit vergt de ontwikkeling van een integrale kijk op groen bij de totstandkoming van het omgevingsplan en de omgevingsvisie.

We grijpen de nieuwe Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de gezondheid en veiligheid van inwoners te beschermen en bij te dragen aan het behoud van een leefbare stad. We zorgen dat burgers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van ruimtelijke plannen.

Afspraak 2.5: Gebieden bestemd als natuur en bos behouden hun bestemming. We bouwen ook niet in groen met de bestemming groen-landschap en park; tenzij het oppervlak van die bestemming toeneemt (bijvoorbeeld door herschikken van bebouwing). Er zijn in de bestemmingen bos en groen-landschap en park uitzonderingen mogelijk voor bijzondere projecten die bijdragen aan de toegankelijkheid van landschappen en de ecologische kwaliteit. Bouwen in groenvoorzieningen met de bestemming groen doen we alleen na een zorgvuldige afweging tussen maatschappelijk belang, duurzaamheidsambities, woningbehoefte, ecologisch effect en waarde van het groen. Als op grond van deze uitzondering de bestemming wordt gewijzigd, dan worden de groencompensatieregels uit de Groenvisie toegepast. Bestaande contractuele verplichtingen en/of eerdere publiekrechtelijke besluiten worden gerespecteerd.

Afspraak 2.6: Het bestemmingsplan voor Stadsblokken-Meinerswijk wordt uitgewerkt tot een gedetailleerd eindplan zonder uitwerkingsplicht of wijzigingsbevoegdheid. Dit bestemmingsplan legt gedetailleerd vast wat bouwmogelijkheden zijn (bouwvlak en – hoogte en functies) binnen welk landschappelijk casco. GroenLinks behoudt de vrijheid om in de raad als fractie tegen elk voorstel met betrekking tot Stadsblokken-Meinerswijk te stemmen. Datzelfde geldt voor de GroenLinks-wethouders in het college.

3. Genieten van een nog mooier Arnhem

Levendige en leefbare wijken

Wijken in Arnhem zijn heel verschillend. Die verschillen uiten zich in bijvoorbeeld de mate van veiligheid, gezondheid, participatie of de aanwezigheid van voorzieningen. De werkwijze van de gemeente in de wijken, met de sociale wijkteams en de wijkteams leefomgeving, willen we de komende jaren verder doorontwikkelen. Verder willen we dat er in alle wijken voldoende voorzieningen zijn, afgestemd op de behoefte in de wijk, waar Arnhemmers elkaar kunnen ontmoeten.

In sommige wijken is het in stand houden van voorzieningen moeilijker dan in andere wijken. Bijzondere aandacht hebben we voor het verenigingsleven in wijken. Sport- en cultuurverenigingen dragen bij aan de sociale samenhang én aan de gezondheid en het welbevinden van inwoners. Ook zien we dat in een aantal wijken de maatschappelijke draagkracht zeer wordt beproefd. Soms is extra ondersteuning dan noodzakelijk.

Afspraak 3.1: Er komt in 2019 €250.000,- en vanaf 2020 €500.000,- per jaar beschikbaar om voorzieningen, zoals een buurthuis of sportclub, te verbeteren of toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Uitgangspunt is dat deze voorzieningen toegankelijk en betaalbaar zijn voor bewoners.

Veiligheid

Ook op het gebied van veiligheid kent Arnhem uitdagingen. Bijvoorbeeld als het gaat om huiselijk geweld of de samenwerking tussen gemeente en politie. Op basis van een op te stellen veiligheidsplan met bijbehorend budget kan een slag gemaakt worden in onder andere het tegengaan van ondermijning en handhaving in de wijken.

Afspraak 3.2: We werken aan het verbeteren van de veiligheid in de wijken en de binnenstad door €300.000 per jaar in te zetten voor o.a. het tegengaan van ondermijning en overlast. De prioriteiten op het gebied van veiligheid worden samen met bewoners, politie, andere betrokkenen en de gemeenteraad bepaald.

Vitale lokale en regionale economie

We gaan de lokale en regionale economie optimaal stimuleren en faciliteren. In het verlengde van 'Van Wijken Weten' willen we 'Van Bedrijven Weten' introduceren. Ook in de relatie naar bedrijven moet, voor een optimale dienstverlening, veel meer de vraag centraal staan en de mogelijkheden voor bedrijven drempels weg te nemen. We leggen de verbinding tussen de grote bedrijven en lokale MKB-bedrijven en startups: samen vormen ze één aantrekkelijke lokale economie. Uiteraard werken we op economisch gebied intensief samen in de regio, Food Valley, Nijmegen en met onze bureaus in Nordrhein-Westfalen.

De binnenstad is een belangrijk hart voor Arnhem, ook in economisch opzicht. Het winkelhart moet compact zijn. Aan de randen van de binnenstad is ruimte voor nieuw programma, zoals andere vormen van bedrijvigheid, wonen, en combinaties van wonen en werken.

Bereikbare en aantrekkelijke stad

De bereikbaarheid en aantrekkelijkheid van de stad als geheel en van de binnenstad in het bijzonder is van groot belang. We moeten ervoor zorgen dat de stad met de auto goed bereikbaar blijft en er voldoende parkeerruimte is. Ook het stimuleren van fiets en OV is van groot belang. In overleg met de provincie, als concessiehouder, zullen we ons inzetten voor het verbeteren van de OV-bereikbaarheid van de Arnhemse bedrijventerreinen.

In de binnenstad kan zowel op milieugebied als in de aantrekkelijkheid van de openbare ruimte winst worden geboekt door een schoon stadsdistributiesysteem. We werken graag samen met ondernemers aan de realisatie daarvan.

De warenmarkt is een belangrijke trekker voor de binnenstad van Arnhem. Die kunnen we beter verbinden met het winkelgebied, mits daarvoor draagvlak is onder ondernemers en bewoners.

Afspraak 3.3: Voor een goede verbinding en wisselwerking tussen de warenmarkt en de binnenstad maken we het mogelijk dat de warenmarkt langs de Jansbeek en omgeving komt, dit in overleg met onder andere de verzelfstandigde markt, het Platform Binnenstad Arnhem en bewoners. We reserveren eenmalig €250.000,- voor de verplaatsingskosten.

Verdere vergroening van Arnhem kan de stad nog aantrekkelijker maken. Daarnaast helpt groen bij het tegengaan van hitte-eilanden en het opvangen van overtollig regenwater. We zorgen voor extra middelen om groenprojecten te financieren.

Afspraak 3.4: We reserveren jaarlijks €100.000,- voor het Groenfonds voor extra groenmaatregelen.

Afspraak 3.5: De milieuzone zoals eerder in de raad besloten wordt ingevoerd, maar niet uitgebreid naar brommers en scooters (ook niet elders in de stad) en er komt geen uitbreiding van het zonegebied.

Afspraak 3.6: Voor een betere autobereikbaarheid reserveren we een budget van €700.000,- jaarlijks. Dit budget gebruiken we voor de volgende maatregelen:

- We vergroten in overleg met onder andere PBA en bewoners de gastvrijheid ten behoeve van autobereikbaarheid. Met innovaties en tariefacties trekken we nieuwe bezoekers naar de Arnhemse binnenstad;*
- We voeren flietsparkeren in (circa 60 plaatsen, locatie en duur in overleg met ondernemers en bewoners). Om onnodig zoekverkeer zo veel mogelijk te voorkomen wordt bij voorkeur ingezet op concentratie van alle flietsparkeerplekken op enkele locaties (bij voorkeur 3) en op intelligente zoekhulpmiddelen;*
- We doen zo spoedig mogelijk een onderzoek naar de combi-parkeerkaart voor de auto (met o.a. Burgers Zoo/Nederlands Openluchtmuseum);*
- We voegen circa 80 extra straatparkeerplaatsen toe in het plangebied Blauwe Golven/Groene Corridor. Bij behoud van het parkeren op de Blauwe Golven betekent dit 80 extra plaatsen op/rond het Roermondsplein. Bij invoering van het plan Groene Corridor betekent dit een parkeerdek en straatparkeerplaatsen met een capaciteit van in totaal circa 280 plaatsen;*

- We willen het in overleg met de provincie mogelijk maken dat er hooguit 12 dagen per jaar en met de inzet van verkeersregelaars geparkeerd kan worden op de Markt. Bijvoorbeeld op dagen dat er door grote te verwachten drukte (bij evenementen) een behoefte aan overloop te voorzien is;

- We rekenen met bovenstaande inspanningen op €100.000,- extra parkeerinkomsten. Wanneer de opbrengsten minder zijn, wordt dit verrekend met het budget van €700.000,-.

Afspraak 3.7 We nemen het initiatief om een onderzoek uit te voeren naar de mogelijkheden van een singelgarage. Alle hiermee gepaard gaande kosten (zoals aanleg en exploitatie) komen voor rekening van marktpartijen. Nadat de singelgarage gerealiseerd is, wordt er een behoefte-onderzoek gedaan om te bezien of met de komst van de singelgarage elders in de stad parkeerplaatsen kunnen verdwijnen.

Afspraak 3.8 Er verdwijnen in het centrumgebied geen straatparkeerplaatsen meer; behalve als het onderzoek na afronding van de singelgarage daar aanleiding toe geeft.

Afspraak 3.9: We reserveren jaarlijks €100.000,- voor onderhoud van het plangebied Blauwe Golven/groene corridor. In 2019 is dat €50.000,-.

Cultuur en toerisme

Kunst en cultuur verlevendigen de stad en verbinden inwoners met elkaar. Arnhem is Culturele Hoofdstad van het Oosten en heeft een veelzijdig kunst- en cultuuraanbod. Dat willen wij zo houden. Daarvoor is het noodzakelijk de in Arnhem gevestigde culturele gezelschappen een passende, eigentijdse en toekomstbestendige huisvesting te bieden. De gezelschappen werken op dit moment samen aan plannen daarvoor. Deze ambitie ondersteunen we.

Museum Arnhem, een belangrijke culturele hotspot in onze stad, zien we graag snel weer open. We maken een oplossing voor de ontstane impasse financieel mogelijk, zodat de gemeenteraad daar snel een beslissing over kan nemen.

De investeringen in gebouwen gaan niet ten koste van inhoudelijke programma's op het gebied van kunst en cultuur.

Afspraak 3.10: Voor Citymarketing komt er een extra budget van €100.000,- per jaar.

Afspraak 3.11: Wij voeren één belasting in. Dat is de toeristenbelasting met een tarief van €2,- per persoon per nacht. Meeropbrengsten boven €625.000,- per jaar worden besteed aan City-marketing, Toerisme en Recreatie.

Afspraak 3.12: Het beschikbare budget voor cultuur (taakveld 5.3-5.6) en daarbinnen de gelden bestemd voor programmering onderscheidenlijk de overige middelen, blijven, gecorrigeerd voor inflatie, op peil. Daarnaast wordt €1,6 miljoen extra kapitaallasten gereserveerd vanaf 2022 ten behoeve van cultuurinvesteringen, in elk geval voor een toekomstbestendige huisvesting van Stadstheater Arnhem, Toneelgroep Oostpool en Introdans. We ondersteunen de ambitie van deze organisaties en Het Gelders Orkest om tot een intensievere samenwerking en te komen.

Afspraak 3.13: We willen museum Arnhem behouden voor de stad. Er is een financieel knelpunt dat we willen oplossen. Het college komt zo snel mogelijk met een voorstel.

We reserveren maximaal €600.000,- aan kapitaallasten. Daarmee is er €7,5 miljoen beschikbaar om het knelpunt op te lossen.

De culturele en creatieve sector is van grote toegevoegde waarde voor onze stad. We zorgen dat Arnhem een gunstig woon- en werkklimaat voor kunstenaars en creatieve ondernemers heeft.

Ook voor studenten kan Arnhem aantrekkelijker worden. Een levendige stad, met goede voorzieningen en voldoende woonruimte trekt jongeren naar Arnhem en maakt het aantrekkelijk om na de studie hier te blijven.

We kunnen Arnhem als toeristische bestemming en als aantrekkelijke stad om in te ondernemen beter op de kaart zetten. Er liggen unieke kansen voor een uitstekend vestigingsklimaat en voor verbetering van ons toeristisch potentieel, bijvoorbeeld in de verbinding tussen Arnhem en de Veluwe. Daarvoor is het wel nodig onze inzet op citymarketing aanzienlijk te vergroten.

4. Open en verantwoord besturen

Samenwerking met burgers en organisaties

We hechten waarde aan betrokkenheid van inwoners bij gemeentelijke plannen. Het uitgangspunt is om vroegtijdig in gesprek te gaan. Als we inwoners vragen mee te denken over gemeentelijke plannen, zijn we vooraf duidelijk over de invloed die hun inbreng kan hebben, en koppelen we achteraf terug wat we ermee gedaan hebben en waarom. Als noodrem hebben inwoners de mogelijkheid een referendum over een raadsbesluit aan te vragen.

Afspraak 4.1: Met bewoners en organisaties maken we afspraken over hoe hun betrokkenheid bij plannen in de wijk en in de stad kan worden vergroot.

Afspraak 4.2: De referendumverordening wordt niet aangepast.

Eigen initiatief van inwoners krijgt zo veel mogelijk een kans. De teams leefomgeving kunnen initiatieven ondersteunen en hen de weg wijzen binnen de ambtelijke organisatie. Ook hebben we oog voor initiatieven die wijkoverstijgend zijn. Met initiatieven die ruimte of ondersteuning nodig hebben denken we mee, en kijken we waar binnen het gemeentelijke beleid mogelijkheden tot ondersteuning zijn.

Afspraak 4.3: Als de gemeente vastgoed verkoopt, maakt zij dat eerst kenbaar aan de wijk. Zo kan het vastgoed ook ingezet of verkocht worden voor maatschappelijke doeleinden of voor initiatieven van bewoners.

Afspraak 4.4: Bewoners- en vrijwilligersinitiatieven worden ondersteund door de gemeente. Om de administratieve lasten voor deze initiatieven te verminderen wordt er een Shared Service Center opgezet met een budget van €100.000,- per jaar.

We streven ernaar gemeentelijke informatie op een toegankelijke wijze digitaal beschikbaar te stellen en politieke beslissingen goed te verantwoorden.

Onafhankelijke lokale media vinden we van grote waarde voor een transparant, democratisch stadsbestuur.

Gemeentefinanciën en belastingen

We willen de schuldenlast van de gemeente verminderen. Uitgangspunt is hierbij dat we schulden niet langer dan 20 jaar op de begroting laten drukken. Zo geven we toekomstige generaties de mogelijkheid hun eigen keuzes te maken, zonder dat de last van de uitgaven van vandaag te zeer op hun schouders drukt. De solvabiliteit van de gemeente (de verhouding tussen eigen vermogen en schulden) verbetert zo. Door verstandig om te gaan met de financiële risico's (de weerstandsfactor), zorgen we ervoor dat toekomstige problemen beter kunnen worden opgevangen. De ruimte in de gemeentelijke schatkist boven deze factor, kan worden gebruikt om nieuw beleid mee te betalen.

Afspraak 4.5: Om de solvabiliteit te verbeteren voeren we per 2019 de beleidsregel in om schulden in maximaal 20 jaar af te lossen en verankeren dit in de Financiële Verordening zodat deze middelen worden overgeheveld naar de bestemmingsreserve kapitaallasten.

Afspraak 4.6: We hanteren de weerstandsfactor van 1,4 en onttrekken op basis daarvan eenmalig een bedrag voor nieuw beleid van €12,5 miljoen uit de Algemene Reserve.

De gemeentelijke belastingen in Arnhem zijn, met name voor eigenaren, hoog in verhouding tot de rest van Nederland. Door de groei van de Rijksuitgaven krijgt de gemeente de komende jaren echter extra geld binnen. Daarom laten we de OZB voor inwoners en ondernemers niet stijgen.

Afspraak 4.7: We laten de inkomsten uit de OZB niet stijgen - ook niet met een indexatie - met uitzondering van de extra opbrengst direct volgend uit de netto toevoeging van woningen of niet-woningen.

Afspraak 4.8: De parkeertarieven en legestarieven stijgen niet.

Afspraak 4.9: De heffingen maken we kostendekkend: de rioolheffing mag jaarlijks groeien met 1,5%. De afvalstoffenheffing is kostendekkend waarbij het knelpunt rondom PMD en het terugdraaien van de bezuiniging op de kwijtschelding niet aan de afvalstoffenheffing wordt toegerekend.

Bijlage 1: Portefeuilleverdeling

Burgemeester Ahmed Marcouch

- Openbare orde en veiligheid
- Veiligheidshuis
- Regionale samenwerking
- Externe relaties
- Integriteit
- Lobby
- G32 Algemeen bestuur
- Herdenken

Wethouder Cathelijne Bouwkamp (GroenLinks, 1e locoburgemeester)

- Duurzaamheid
- Groen
- Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet
- Openbare ruimte
- Asielzaken
- Vluchtelingenzaken
- Dierenwelzijn
- Project Oostelijk centrumgebied
- Project Centrum Zuid
- G32 fysieke pijler

Wethouder Roeland van der Zee (VVD, 2e locoburgemeester)

- Vastgoed
- Grondzaken
- Mobiliteit: inclusief duurzame mobiliteit
- Zorg: WMO, Sociale wijkteams, Inkoopmodule spec. zorg / deelname regionaal b.o. publieke gezondheid ca., huiselijk geweld en kindermishandeling
- Project Blauwe Golven
- Project Stadsblokken-Meinerswijk
- Project Arnhem Centraal

Wethouder Hans de Vroome (D66, 3e locoburgemeester)

- Cultuur en erfgoed
- Onderwijs (inclusief bibliotheek en volksuniversiteit)
- Jeugd /Jeugdzorg
- Evenementen
- Toerisme en recreatie
- Privacy
- Project Binnenstad (project)
- Project Gele Rijdersplein / Jansbeek boven water

Wethouder Martien Louwers (PvdA, 4e locoburgemeester)

- Werk en Inkomen
- Wijksturing en Wijkzaken
- Schulddienstverlening
- Inclusie: inclusief diversiteit, emancipatie, integratie
- Welzijn: Maatschappelijke opvang, welzijn, ouderenbeleid en vrijwilligers- en mantelzorgbeleid
- Burgerparticipatie

Wethouder Ronald Paping (GroenLinks, 5e locoburgemeester)

- Financiën
- Wonen
- Armoedebeleid
- Vergunningen en handhaving
- Project Malburgen
- Project Presikhaaf
- Project Park Lingezege

Wethouder Jan van Dellen (VVD, 6e locoburgemeester)

- Economische Zaken / Acquisitie: Van Bedrijven Weten, Circulaire economie, G32 economische pijler, Regio, Provincie, Citymarketing
- Sport
- Publieke dienstverlening
- Automatisering
- Personeel en Organisatie
- Bedrijfsvoering
- Communicatie
- Project Kleefse Waard

Bijlage 2: Financiële ontwikkelingen

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de financiële doorwerking van de plannen uit dit coalitieakkoord. Bij de nadere uitwerking van het nieuwe beleid in de begroting, kunnen de overschotten in jaren 2018 en 2022 (totaal ca. €16 miljoen) in balans worden gebracht met de tekorten in de overige jaren (eveneens totaal ca. €16 miljoen euro).

<i>bedragen € x1.000</i>	2018	2019	2020	2021	2022
Wijzigingen financieel beeld:					
Verwachte ontwikkeling gemeentefonds	3.788	13.496	15.518	17.648	22.468
Prijs- en volumeontwikkelingen ¹	-1.000	-11.857	-11.857	-11.857	-11.857
Belastingopbrengst o.b.v. vorige coalitieakkoord (1,6% en areale ontw.)	0	931	931	931	931
Meevallers ambtelijk ingebracht ²	2.025	329	329	329	329
Tegenvallers ambtelijk ingebracht ³	-1.942	-2.276	-1.285	-1.283	-1.279
Niet in te vullen taakstellingen MJPB 2018-2022 ⁴	-298	-250	0	-350	-600
Laten vrijvallen BR veilig ondernemen	100	0	0	0	0
Niet benodigd voor beleid uit BR schulden en BR duurzaamheidsleningen	6.000	0	0	0	0
<i>totaal na wijzigingen financieel beeld:</i>	8.673	373	3.636	5.418	9.992
Uitgangspositie coalitieakkoord:	8.673	373	3.636	5.418	9.992
1.1 Werkinvesteringsfonds	0	-2.500	0	0	0
1.5 Schulden signaleren en voorkomen	0	-250	-250	-250	-250
1.7 Armoedebudget op peil brengen	0	-400	-400	-400	-400
1.9 Bezuiniging kwijtschelding afvalstoffenheffing terugdraaien	0	-761	-761	-761	-761
1.10 Inclusief Arnhem	0	-100	-100	-100	-100
2.1 Budget voor warmtetransitie en verduurzaming	0	-750	-1.000	-1.250	-1.250
2.2 Klimaatfonds	-10.000	0	0	0	0
2.2 Taakstelling rendement duurzaamheidsmaatregelen in bedrijfsvoering	0	0	0	250	250
3.1 Budget voor behouden, verbeteren of toevoegen wijkvoorzieningen	0	-250	-500	-500	-500
3.2 Investeren in veiligheid	0	-300	-300	-300	-300
3.3 Mogelijk maken markt langs Jansbeek	0	-250	0	0	0
3.4 Extra toevoeging aan Groenfonds	0	-100	-100	-100	-100
3.6 Jaarlijks budget autobereikbaarheid	0	-700	-700	-700	-700
3.6 Extra opbrengsten autobereikbaarheid	0	100	100	100	100
3.9 Structureel budget onderhoud blauwe golven / groene corridor	0	-50	-100	-100	-100
3.10 Extra budget citymarketing	0	-100	-100	-100	-100
3.11 Invoeren toeristenbelasting	0	625	625	625	625
3.12 Kapitaallasten cultuurinvesteringen vanaf 2022	0	0	0	0	-1.600
3.13 Kapitaallasten knelpunt Museum Arnhem	0	-600	-600	-600	-600
4.4 Shared Service Center voor vrijwilligersinitiatieven	0	-100	-100	-100	-100
4.5 Vanaf 2019 reservering voor aflossen schulden in BR kapitaallasten	0	-7.796	-6.506	-5.098	-5.098
4.5 Reeds gereserveerd in begroting voor verbeteren vermogenspositie	3.140	4.238	3.807	3.807	3.807
4.6 Weerstandsfactor 1,4, ruimte voor nieuw beleid	12.500	0	0	0	0
4.7 OZB stijgt niet	0	-856	-856	-856	-856
4.8 Parkeertarieven en legestarieven stijgen niet	0	-225	-225	-225	-225
4.8 Niet indexeren parkeertarieven deels t.l.v. BR bereikbaarheid	0	100	100	100	100
<i>totaal op basis van coalitieakkoord</i>	14.313	-10.652	-4.330	-1.140	1.834
saldo over gehele akkoord	25				

Noten bij financieel beeld

1: De systematiek van de berekening van prijs- en volumeontwikkelingen wordt de komende vier jaar gevolgd. Hiervoor zal jaarlijks een nieuwe prognose worden opgesteld en verrekend met het financiële beeld. Voor 2018 is tevens de stijging van loonkosten opgenomen.

2: Als meevallers zijn opgenomen: lagere kapitaallasten a.g.v. minder investeringen 2017, dividend van de BNG, minder bijdrage aan GR Presikhaaf Bedrijven, gebaseerd op de eerste tussentijdse rapportage 2018.

3: Als tegenvallers zijn opgenomen: voor 2018 meerkosten a.g.v. niet overgenomen zienswijze ODRA, tariefstijging wijkonderhoud en afval, en structureel de meerkosten PMD-afval en maatwerkvervoer, minder rendement Sociale bank Gelderland en verwachte minderopbrengsten leges paspoorten. Allen gebaseerd op de eerste tussentijdse rapportage 2018.

4: We verwachten in 2018 een aantal taakstellingen niet meer te kunnen invullen, te weten de besparingen op programma R8 en de maatregelen tekort beschermingsbewind BOOM. Voor 2019 verwachten we 250.000 euro van de taakstelling op BOOM niet te kunnen invullen. Voor 2021 en 2022 verwachten we dat de opbrengsten uit de verkoop van vastgoed zullen teruglopen.